Timişoara, 1895. Anul II. Nr. 157. Sâmbătă în 15 (27) Iuliu.

DREPTATEA

Apare în fie-care di de lucru la amiadi.

Preţul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci.) — Numeri singuratici 5 cr. — Tacsa de inserţiuni: 1 cm.☐ 1 cr. plus 30 cr. timbru.

Redactor responsabil: Dr. George Candrea.

Redacţiunea şi Administraţiunea: Timişoara, cetate strada Zápolya (Temesvár, Festung, Zápolyagasse,) Nr. 41
Telefon (linia de stat Viena, Budapesta. Arad) Nr. 4.

Voci de presă la congresul naţionalităţilor.

Timişoara, 27 Iuliu n.

Seria începută eri trebue sĕ o continuăm. De odată s'au pronunţat meritorie o mulţime de diare. Cele mai importante pentru noi sunt la tot casul diarele maghiare. Şi aici avem de a înregistrá voci de un ton surprindĕtor. Toate se declară în favorul congresului, toate sunt de părerea, ca guvernul sĕ permită ţinerea congresului şi sĕ grijească, ca desbaterile lui sĕ nu fie conturburate de nici o demonstraţiune.

Aceasta schimbare spre bine ne surprinde. Ne surprinde cu atât mai vêrtos, că se vede, că părerea aceasta aşa de unanimă nu a isvorit spontan din convingerea singuratecelor organe, ci a fost impusă de guvern. Se vede aceasta şi din impregiurarea, că sunt tot organe guvernamentale, declarate sau clandestine, cari în aceeaşi di esprimă aceeaşi părere. Aceasta nu o putem ascrie oarbei întêmplări.

Se vede de altcum din tonul general al articolilor, de printrĕ şire, din cele-ce nu se spun, dar' se pot întrevedé, că toţi articolii, pe cari cetitorii îi află în resumat mai la vale, au urmat la comandă. Trei dile au tăcut Dlor cu toţii. Şi dup'aceea de-o-dată s'a pornit un cor întreg. Cine poate crede, că corul acesta n'ar avé un conducĕtoriu, şi încă un conducĕtoriu de o aspră comandă Coriştii cântă, cântă însĕ fără voie, se vede, că-s siliţi.

Am dis, că lucrul ar trebuí sĕ fie de sine înţeles, că ţinerea unui atare congres sĕ fie permisă. Şi totuşi, vedi, ne surprinde, când vedem, că guvernul întru adevĕr îl permite. Ne surprinde, căci suntem în Ungaria.

Şi trebue sĕ ne întrebăm, oare ce a îndemnat guvernul la acest pas corect; ce l'a făcut sĕ fie odată cinstit? Este oare coincidenţa, că congresul de pace esta aşa inmediat de aproape de congresul naţionalităţilor? Este oare situaţia esternă, tulbure, critică, care l'a îndemnat, sau a îndemnat pe alţii sĕ-l îndemne la o ţinută corectă cinstită? Nu ştim nimic.

Constatăm însĕ, că acum odată, guvernul maghiar, de silă, ori de voie bună, observă o ţinută cinstită. Raritatea aceasta trebue sĕ o însemnăm pentru cronicarii timpului ce percurgem.

Eată acum vocile de presă:

„*Magyar Hirlap*" numeşte congresul un congres manc, fiind-că lipsesc — Rutenii. Întreagă afacerea nu-i genează pe cei de la „M. H."; apelul, dice, că e o mare „sfară 'n ţeară", de puţin preţ, ear' congresul prin importanţa sa objectivă stă într'o disproporţiune comică şi de compătimit cu gravitatea personală a celor ce au subscris apelul. Alegerea locului şi faptul, că congresul se va ţinĕ la Pesta, „M. H." îl consideră de un *omagiu*, de şí inconştiet şi fără voie, adus *capitalei maghiare*. După un lung persiflagiu „M. H." încheie astfeliu:

„Respectânt libertatea, noi rugăm guvernul, ca sĕ considere cu sânge rece aceasta „zarvă mare pentru nimica." Dacă aşa numitul congres se nisuieşte a căutá, a arĕtá căile, pre cari pe lângă păzirea intereselor de stat s'ar putĕ permite împlinirea unor dorinţe, dacă el cultivă interesele culturale şi economice ale singuraticelor popoare, (fajok) dacă se va nisuí se convingă toată lumea, că şi dorinţa supremă a inimei lor este înflorirea patriei ungare: (ori *maghiare*? Red. Drept.) atunci bun serviţiu face causei comune, şi noi — cu toate că suntem acusaţi de şovinişti — cu plăcere întrăm în şirul springinitorilor morali ai lor. — Dacă însĕ nu acesta e scopul, apoi atunci cu energie rece e de a se aplicá necondiţionat legea. (Seracă lege! Red. Drept.)

„*Egyetértés*" încă se miră, că de ce s'a ales de loc al congresului Pesta şi nu Blaşiul, T. S. Martinul sau Novisadul? În acest fapt ea vede o mărturie, de şí involuntară, pentru mult urgisita „ideiă de stat maghiar". Faptul că congresul se ţine în Pesta va ilustrá de minune cântecul vechiu despre apăsarea naţionalităţilor din Ungaria. Căci — se întreabă „E-s" — putè-re-ar se ţină elsaţienii împreună cu polonii din Posen un congres în Berlin, în care se atace organismul de stat? Sau polonii din Varşovia cu germanii de pe malurile baltice şi cu Românii din Beserabia, putè-re-ar ei ţinè un astfeliu de congres în St. Petersburg? (Audi ocoşală mare! (Red. „Drept.") Mulţămim agitatorilor. că au făcut o mărturie aşa de bătătoare la ochi despre *liberalismul* legilor noastre şi despre *tolerantul mod de gândire* a societăţii maghiare."

În sfêrşit se întreabă, că oare în ce limbă se va vorbí în congres? Nemţeşte, aceasta ar avè coloarea unei demonstraţiuni împĕrăteşti austriace. Ungureşte? Prin aceasta ei inşişi ar dovedí pre lângă necesitatea limbei comune de stat.

„*Budapesti Hirlap*" scrie un lung articol în care vorbeşte despre multe generalităţi, la urmă însĕ tot acolo ese, că guvernele maghiare n'au făcut politică destul de *naţională*. (!! Red. Drept.)

„Ideia de stat naţional — dice B. H. — şi ideia de naţionalitate se eschid una pe alta. Ori una învinge, ori ceealaltă."

Vorbind apoi despre esenţa politicei naţionale maghiare, dice, că aceasta trebue sĕ posedă o organisare tare de stat, a cărei timbru 'şi aflá espresiunea în limba maghiară a statului. După-ce face elogiuri ideei de stat maghiar află, că:

„Ideia de naţionalitate, care se contrapune ideei de stat maghiar, intenţionează a stabilí conflict întrĕ integritatea şi constituţiunea maghiară şi întrĕ cetăţenii ne-maghiari ai patriei. Aceasta desbinare conduce la stricăciunea sau a statului maghiar, sau a naţionalităţilor, sau a ambelor. În urmările sale îndepărtate aceasta politică de naţionalitate este sau revoluţiunea internă sau invasiunea"...

.... A edificá state, numai prin legi bune prin instituţiuni şi administraţiune se poate, ear' a creá naţiunne e posibil numai prin o politică culturală consecventă. Aceste două condiţiuni ale politicei naţionale maghiare lipsesc cu desĕvêrşire de două-deci de ani încoace, de când se află la guvern partidul liberal. Aceasta e causa, că politica de naţionalităţi a degenerat atât de mult.

E clar, că pe naţionalităţile noastre tristele relaţiuni interne, neorganisarea şi luptele de partid, dar' mai ales cearta politică-bisericească le-a încuragiat până la atâta, cât se concheme ele un congres separat la Budapesta, ca din capitala Ungariei sĕ protesteze în faţa Europei în contra tiranismului maghiar.

Acum încep lupta şi o vor continuá la alegeri. Ori-cum vom privi starea aceasta a lucrurilor, *causă, ca sĕ ne bucurăm nu avem*, căci de şí nu ne temem — *am greşit.* A greşit guvernul, care conduce politica Ungariei, şi pentru aceasta e responsabil, şi cu el la olaltă şí partidul liberal, care a negligat ideia naţională, şi care cu interesele sale de partid a adus Ungaria la o stare de descompunere".

„*Pester Lloyd*" dice: „De şí în faţa unui astfel de congres s'ar putè iví mari îngrigiri poliţiale şi de drept de stat, noi totuşi pledăm, pentru-ca din partea guvernului şi a autorităţilor sĕ nu se pună nici o pedecă contra ţinerii acestui congres." P. L. aşteaptă şi de la şovinişti sĕ se abstină de la orice demonstraţiune. „În libertate nemărginită sĕ-şi verse cele trei naţionalităţi durerile lor în pacientul reservoar al publicităţii, şi prin aceasta se dovedească inaintea întregii lumii culte, ceea ce ele de sigur nu intenţionează, cât de apărate sunt. Ori-ce contra demonstraţiune ar mâná umai apa la moara malcontentelor naţionalităţi ... Sĕ vină deci, şi sĕ-şi spună sincer ce-i doare. Si ori-ce ţinută provocătoare ar avè ei, vor aflá în cercurile noastre politice, serioase, mulţi şi atenţi ascultători."

În stabilirea programului comun de acţiune încă doreşte „P. L." sĕ se deie mână liberă. În celelalte „P. L." spune ce ţinută sĕ observe cele trei naţiuni, ca sĕ poată fi luate în serios. Sĕ se poarte ca *naţionalităţi*, ear' nu ca *naţiuni*, căci astfeliu nime nu stă cu ele de vorbă. Apoi sĕ recunoască *naţiunea ungară* (sau maghiară? Red. „Drept.") *unitară şi nedespărţită. Întrĕ marginile ideei de stat maghiar* (ori doară ungar? Red. „Drept.") *totul, afară de aceea nimic.*" Ací este esenţa celor spuse de „P. L.".

„*Kolozsvár*" sub titlul „*Stréberek kongresszusa*" persiflează tot lucrul. De altfeliu de la un „*Kolozsvár*" nici nu se poate aşteptá nime la ceva serios. Eată credeul lui: „Credem, că Ungaria milenară nu o va resturná nici acest mai nou tablou teatral. În pădurea seculară de o mie de ani şease greuruşi zuzue, că ideia pădurei nu esistă. Eată caracterisarea proclamaţiunei."

*

(*Alte voci.*) Ací credem, că e locul sĕ referăm şi despre celelalte voci de presă. Dintrĕ diarele *săseşti* până acum numai „*Kronstädter Zeitung*", organul saşilor tineri s'a declarat. La început spune, că ori şi cât ar fí de deosebite dorinţele singuraticelor naţionalităţi, totuşi istoria politică a celor din urmă 5 ani arată, că nemaghiarii au foarte multe interese comune". Aceasta este basa alianţei naţionalităţilor. — După-ce spune de pregătirile ce s'au făcut până acum, încheie:

„Noi, *saşii*, fireşte nu suntem representaţi în congres, după-ce în timpul din urmă noi am inventat faimoasa dogmă, că noi numai în strînsă alipire de amicii nostri maghiari de coloare liberală şi confesiune micstă ne putem mântuí ..."

*

Dintrĕ diarele româneşti n'avem de înregistrat nici o voce. „*Tribuna*" în numĕrul de ieri se ocupă de altceva. „*Gazeta Transilvaniei*" tace, organul bisericesc „*Telegraful Român*", care une-ori face prea multă politică nebisericească, acum tace.

*

„*Politik*", diariul boem din Praga, se ocupă într'un primarticol cu congresul. Ea dice: „Durere, dar' mult a durat, până când popoarele nemaghiare ale Ungariei au venit la convingerea, că ele numai atunci pot sĕ resiste în contra neomenosului lor duşman, care cu toată forţa şi cu toate mijloacele lucră la nimicirea naţionalităţei lor, dacă ele, cari formează majoritatea poporaţiunei din Ungaria îşi vor uní puterile. O astfeliu de alianţă a fost deja de mult decretată de salutară din partea celor mai distinşi patrioţi ai acestor popoare, însĕ nimic nu s'a făcut, ca sĕ se pună la cale.

Când popoarele nemaghiare se vaietă în contra asuprirei lor, li-se dice, ca sĕ-şi înainteze plângerile la camera deputaţilor. O batjocură mai amarnică de cât aceasta nici nu se poate. Majoritatea poporaţiunei e atât de bine representată în corporaţiunea legislativă, în cât poţi dice, că absolut nu e representată. Cum se fac în Ungaria alegerile este pretutindenea cunoscut, pre cum şí mişeleştile mijloace prin cari popoarele nemaghiare de acolo le face imposibilă ori-ce validitare a drepturilor sale.

Maghiarul persecută pe români, slavi şi germani cu aceeaşi neconsiderare şi perseveranţă".

În fine „*Politik*" doreşte din inimă succesele cele mai splendide congresului, chiar

și la casul, când liberalismul maghiar ar zădărnicí ținerea aceluia.

*

„*Zastava*“ publică și ea în nrul de ieri (109) întreg apelul cu cele 6 subscrieri așa cum s'a publicat în „Dreptatea“.

Cestiunea naționalităților.

Sub acest titlu publică „*Fehérmegyei Napló*“ în numĕrul din 25 Iuliu n. un articol de fond, care, dacă nu ne înșelăm, e scris de contele *Zichy Nándor.*

Îl dăm în tot cuprinsul sĕu:

O resolvare durabilă și patriotică atât a lucrurilor celor mari, cât și a celor mici, este posibilă numai pe basa dreptății, încrederei și a sincerității. Astfeliu suntem și cu cestiunea naționalităților.

Iritațiunea din amêndouĕ părțile, pe de o parte suspiționarea continuă cu tendințe contrare statului, cari dacă și se comit din partea singuraticilor, (? Red. „Drept.“) nu se pot și nici nu e permis a le aruncá asupra publicului întreg, — pe de alta parte *maghiarisarea cu forța* cu desconsiderarea totală a limbei, a intereselor morale și materiale a sensibilității și și a justaței poporului, încercarea unei cuceriri morale în formă de resbel dușmănos, aplicarea continuă a mijloacelor esceptionale și a forței cu scopul de a câștigá așa numitele naționalități pentru marele nostru scop de stat și național, e calea cea mai nepotrivită.

Și dacă pe poporul atăcat astfeliu în limba și datinele sale strămoșești îl mai atacăm și în religiunea sa, dacă dăm materie și coloare esternă acelei suspiciuni, că legile noastre pentru naționalități sunt numai niște litere moarte, că participarea proporționată a acelora în legislațiune nu o permitem, — atunci în adevĕr că numai nouĕ inșine ne putem imputá, că în cestiunea aceasta se face o rană, care nu poate și nu voește sĕ se vindece.

Dar' când eu voesc ca sĕ mĕ înțeleagă cineva, și când voesc sĕ-mi câștig pe cineva în interesul adevĕrului și al causei drepte, dacă voiesc a-l convertí pe cineva, atunci înainte de toate trebue sĕ stau cu dînsul de vorbă.

Acest „a stá de vorbă“ însĕ pe lângă constituțiune de representanță poporală nu se poate întêmplá altcum, de cât prin o coaptare proporțională și sinceră în representanță. Acolo, în public trebue date deslușirile, acolo, pe lângă descoperirea sinceră a neajunsurilor, pe lângă chiarificarea deplină a situațiunei, este de a se căutá vindecare legală și conștituțională.

Numai atunci, când așanumitele naționalități, vor fí câștigat deja terenul corĕspundĕtoriu în representanța poporală, — numai atunci se va deschide calea, care va conduce la deliberarea cestiunei naționalităților astfeliu cum interesul statului o pretinde.

———

Austro-Ungaria.

Goluchowski și Hohenlohe. Ministrul comun de esterne contele Agenor *Goluchowski* a plecat la *Aussee*, unde de present se află cancelarul german principele *Hohenlohe*. Cu ocasiunea aceasta vor avè loc unele pertractări cu privire la modificarea pactului triplei-alianțe.

———

Presidentul cassei de compturi. Fostul ministru de finanțe al Austriei dr. *Plener*, a rostit în dilele aceste în camera comercială din Eger o cuvêntare mai lungă înaintea alegĕtorilor sei. În cuvêntarea aceasta, Plener a declarat, că *numai cestiunea gimnasiului sloven din Cilli a fost causa căderei coalițiunei.* Vorbitorul a mai comunicat apoi alĕgĕtorilor sei, că denumirea s'a de president al cassei comune de compturi s'a și întêmplat deja.

———

Coronini abdice. Renumitul bărbat de stat Austriac contele Francisc *Coronini*, dă publicitații într'o foaie din *Triest* o declarațiune a sa, prin care mulțumește alegĕtorilor sĕi pentru încrederea ce au avut-o pentru dînsul și le anunță *depunerea mandatului sĕu de deputat.* Dice că s'a convins, că nu mai e în stare de a corĕspunde alegĕtorilor sĕi.

Viitoriul guvern Austriac. Timpul trece, ear' sesiunile parlamentare se apropie mereu. Lucru firesc că combinațiunile ce se fac cu privire la proximul guvern permanent din Austria se încep a fi din nou înregistrate. Unii susțin cu *positivitate*, că premier al Austriei numai și numai contele Badeni, guvernorul Galiției poate fi. Alții earăși nici de cum nu voiesc sĕ se împace cu ideia, ca și ministrul-president sĕ fie polon și aduc în combinațiune ca ministru-president pe șeful de secțiune contele *Latour*. O a treia combinațiune îl face pe contele Latour ministru de culte, ear' pe presidentul tribunalului superior, pe contele *Gleichsbach*, ministru de justiție.

———

La statua lui Iancu. „Budapesti Hirlap“ primește din *Sibiiu* o telegramă în care se spune, că apelata dlor Ioan *Moța* și Liviu *Albini*, înaintată comitetului administrativ comitatens, în contra sentinței de condamnare adusă de căpitanatul polițienesc, a fost respinsă. Un adevĕrat *hunism*! Ce e mai caracteristice, că tot în numĕrul acesta al lui B. H. aflăm tipărit cu litere groase: „*Kossuth szobrára*“, o dare de seamă despre bani încurși pentru statua acestui renegat fără caracter.

Străinătate.

Deputațiunea bulgară. (Petersburg, 25 Iuliu.) *Novuje Vremja* și *Moskovskije Vjedomosti* se ocupă intensiv cu peregrinagiul deputațiunei bulgare și cu resultatul aceluia și ajung la atât de conglăsuitoare conclusiuni, în cât nu li-se poate denegá o oare-care presentare oficială. Ambele declară pe scurt și la înțeles, că deputațiunea bulgară a *implorat grația și ertarea Rusiei numai pentru poporul bulgar, ear' nu și pentru Ferdinand și guvernul sĕu.*

Kölnische Zeitung pe basa unei telegrame din Petersburg spune, că metropolitul Clement duce cu sine rĕspuns positiv de la guvernul rusesc. În acest rĕspuns se pretinde, ca *Ferdinand sĕ-și crească pe Boriș în religiunea ortodocsă.* — De altcum în Rusia sunt convinși, că Ferdinand va abdice nu preste mult, și tot acolo se ține ca ceva neimposibil, *că pe tronul bulgar va fí chiămat fiul principelui Alexandru Battenberg,* contele Arseniu, pe care nouĕ decimi din poporul bulgar l'ar salutá cu toată bucuria pe tronul tatălui sĕu.

———

Emisari rusești în acțiune. (București, 26 Iuliu) Căpitanatul orașului raportează, că în decursul sĕptĕmânei acesteia au trecut preste capitală 21 emisari rusești spre a merge în Bulgaria. Partea cea mai mare a emisarilor e compusă din oficeri. Guvernul a hotărît, că pe 20 profesori de origine ruși și bulgari de la gimnasiul și seminariul bulgar din Tulcea (Dobrugia) îi va espulsá, fiind-că s'a constatat despre ei, că stau în soldul unui stat străin (Rusia) și în aceasta calitate au agitat poporațiunea bulgară contra statului român și i-au provocat la insurecțiune.

Svonuri revoluționare. (Belgrad, 26 Iuliu.) Pe aici s'a rĕspândit faima, că *în Sofia și în multe alte orașe bulgare s'au întêmplat serioase demonstrațiuni contra principelui Ferdinand și contra guvernului.*

Se vorbește, că în multe locuri es la iveală *tendințe revoluționare.*

Faimele aceste până acum nu sunt confirmate în mod oficial.

———

Situațiunea în Macedonia. (Köln, 26 Iuliu) După raportul lui „*Kölnische Zeitung*“, fața cu seriositatea mișcărilor macedonene nici nu mai încape vorbă. Nelinișțea în diferitele părți ale Macedoniei crește mereu. — În sferele competente rusești se enunciá, că Rusia observă față de aceste mișcări o ținută indiferentă și — ca premature — le regretă.

Sfaturi de abdicere. (Berlin, 26 Iuliu) În cercurile de curte se vorbește, că *membrii familiei regale engleze* înrudiți cu familia Coburg, mai ales *ducele de Cambridge*, pre cum și *membrii mai bĕtrâni ai familiei Coburg* au sfătuit pe Ferdinand cu cea mai mare urgență, ca în dată ce se va liniștí agitațiunea din Bulgaria *sĕ renunțe la tron în favorul fiiului sĕu Boriș.* Decisiunea finală în aceasta causă a împedecat'o până acum princesa *Clementina*, carea a fost cu toată resoluțiunea contra acestui pas, din motivul, că prin acesta s'ar părè oare-cum justificat — de și în mod greșit — svonul, că principele ar fi fost complicele moral al atentatului contra lui Stambulov. Complicitate, cu care principele e acusat nu numai din partea opiniunei publice, ci și din partea diplomației europene.

Corespondență.

Rediu, 20 Iuliu n.

Onorată redacțiune!

În comuna Rediu comitatul Clușiu s'a comăsat hotarul încă pre la anul 1873; cu ocasiunea comăsări s'a tăiat o bucată de pâmênt pre seama școalei comunale, carea

---

Foișoara „Dreptății“.

Bun rĕmas.

„Sĕ-mi stîng din suflet raza sfântă
„A dragostii, ce ți-am nutrit;
„Sĕ uit că te-am vĕdut odată
„Într'un moment nefericit.“

Mi-ai dis cu atâta fudulie
Și c'un atât de crud dispreț.
În cât de-atunci un gând mĕ poartă:
Sĕ te ascult cu ori-ce preț.

A inimii întinse coarde
S'or rumpe, poate, de dureri —
Dar' vreau sĕ-ți împlinesc dorința,
Ce'n oara despărțirii-o ceri!

De n'ai vorbit cât ne iubirăm
Măcar o clipă, un cuvênt,
Pre care inima sĕ-'l simtă
Că-'i plin de dragoste și sfânt:

Acum grăesti tot adevĕrul,
Îmi ceri ce simți și ce gândești, —
Ei bine, fie, încercá-voiu
Sĕ uit, că 'n lume mai trăești.

Și dacă cruda încercare
Mĕ va zdrobí la primul pas,
Blăstĕmul ce-'l voiu dice-atuncia
Va fi un ultim: *Bun rĕmas!*

Fulga.

Cartea durerii.

de

Emil Bougaud.

— Tradusă după originalul frances. —

(Continuare.)

Eu nu știu ce s'a petrecut în sufletul Gaëtanei până când en am dus sĕ caut în biserica satului pre bunul Ddeu, dar' când n'am reîntors aducênd pre pieptul meu pre Ddĕul, pre care biserica 'l numește: *Mângâitoriule bune*, planul ei, carele mai înainte atât îi plăcuse, acum a fost schimbat. Ea însași îl facuse cunoscut tatălui, fraților, surorilor și servitorilor. A fost ridicat un drăgălaș, altariu plin de mirosul celor din urmă flori de earnă. Ea a voit sĕ fie ornată cu vĕlul sĕu de la prima comuniune. Ea s'a sculat din pat, s'a aședat înaintea acestui altariu palidă, modestă și îmbrăcată în alb, ne avênd nimic viu de cât ochii și inima sa, și astfeliu aștepta ea pre Ddĕul sĕu. Eu i-am vorbit câteva cuvinte ascundênd lacremile și încercându-mĕ sĕ surid la fericirea ei. Mi-se păreá că cuminec un înger.

După ameadi a fost un aer de tot blând și călduț. Omul ar fi putut deschide ferestrile ca sĕ între aer în chilie. Un rad de soare palid și blând cum rar se întêmplă earna, se încercá a o înveselí. Copila se păreá reinviată. Ajutată de tatăl sĕu ea s'a putut coborí din pat și s'a aședat la masă cu noi; dar' vai! aceasta a fost pentru ultima-oară dar' aceasta nu o știam și cel puțin pentru un moment noi începurăm a sperá earăși.

VII.

Seara eu am plecat, ear' Dumineca dimineața palid de emoțiune și însomnie m'am suit pe amvonul din Chartres. În calea mea am cumpĕrat *Journée des malades*, al iubitului și elocentelui amic Enric Perreyve și l'am trimis Gaëtanei sperând, că ea va putè cetí câteva pagini și aceasta carte frumoasă, scrisă de un om „cunoscĕtoriu de dureri“ îmi va ajutá a ridicá la Dumnedeu inima acestei micuțe morboase. Aceasta a doua visită m'a făcut sĕ mĕ decid a mĕ dedicá cu totul la finirea acestei frumoase opere și m'am hotărît, că în butul depărtărei și în butul tuturor dificultăților ce mi-ar putè venî înainte, în totdeauna sĕ apar lângă patul ei de câte-ori voiu putè. Dar' vai! ori-cât de mare a fost binele ce se arĕtá așa de minunat la început, eu totuși simțiam prea bine, că devotamentul meu nu are sĕ țină așa lung timp.

Eu plecasem în 26 Decembre, și cinci dile mai târdiu Gaëtana, care trecuse peste crisă, cel puțin dimineața erá ceva mai liniștită, a scris cu creonul în micul sĕu portofoliu următoarele șire aflate după moartea sa.

1 Ianuariu.

Încă un an trecut, al vieței mele al 15-lea. Cum va fi oare pentru mine acest an pre care eu îl încep acum în pat? Va fi acesta cel din urmă? sau doară fiind mai tare de

din norocire nu esistă şi nici nu va esistá încă mult timp după sĕrbarea milleniului. Causa e, că lista perciunaţilor ne lipseşte. Locul din vorbă de la comasare până de presinte s'a vîndut de către judele comunal cu suma de 19—20 fl. v. a. tot din doi în doi ani. În firma speranţă, că comuna posede o sumă de circa 280 fl. fără interese, din arênda de pre 14 ani, necalculându-se venitul de pe cei 7 ani în care nu a adus venit rĕmânênd ca immas (păşune) s'a pornit o controlă îndelungată şi s'a aflat, că banii s'au pitulat sau mai espresiv defraudat de către juḑi şi arendatori, cari au urmat pre rênd din acel an. Pĕcătoşii se pot aflá cu uşurinţă şi i-am putè constrînge a restituí întreagă suma, dar' e întrebarea, că spre ce scopuri se vor dá?

S'a luat protocol de către notariul în presenţa întregului comitet comunal, în urma căruia s'a hotărît a se aşterne o petiţiune inspectorului reg. ca sĕ facă dispositiune a se dá spre folosinţa şcoalei conf. venitul acelei părţi de pămênt. A trecut un interval de trei ani; resultat nu am obţinut nici într'o formă.

Unde e aplicarea legei din 1868 şi 1876 art. XXXVIII şi XXVIII, carea espres ḑice: *„a hol jelenleg községi iskola nem létezik, a törvény kellékeinek megfelelő felekezeti iskola, vagy iskolák segélyezésére fordittathatik.“*

Nu-i vorbă, legea e bună, pre papirul atât de pacient. Numai când legea e a se aplicá şi în favorul românilor, atunci e cu nas de ceară!

Eată bagatelul ajutoriu pre care îl cerem cu legea în mână şi nici de acela nu avem fericirea de a ne împărtăşí, mai voioşi sunt cei ce se laudă ca civilisatori ai orientului; a se folosí amintiţii bani spre scopuri de nimic, numai şcoalele valachilor sĕ nu fie ajutate.

Redianul.

Cronică.

Timişoara, 27 Iuliu n.

Rugă în Fabricul Timişoarei. Joi, în ḑiua de *Sf. Ilie*, va fí din incidentul serbării hramului bisericei gr. or. române din Fabricul Timişoarei sĕrbarea poporală numită *Rugă*. Înainte de amiaḑi la 8 oare se va celebră s. liturgiă. La *litiă* se vor încungiurá cele două strade principale, cu care ocasiune va cântá musica militară a regimentului de infanterie Nr. 61 şi vor asistá două companii de soldaţi. După amiaḑi la 5 oare se începe apoi în curtea bisericei sĕrbarea poporală. Preţul e de persoană 50 cr., de familie 1 fl. La 8 oare se începe concertul şi representaţiunea teatrală. Corul va cântá mai multe piese alese, ear' tinerimea va predá comedia *„Pentru ochi lumii, sau cum sĕ îmbată lumea cu apă rece.“*

Invitări speciale nu se esmit.

Capelan militar român. Aflăm, că părintele Dr. Teodor David, paroch gr. cat. în *Iezvin*, a fost denumit capelan militar de clasa II, cu sediul în Braşov.

---

cât morbul mĕ voiu reînsănĕtoşá, voiu trăí eară? Când cuget, că eu poate mĕ voiu vindecá! Dumneḑeul meu, a fugí încoace încolo ca şi alţii! A desemná... scumpul meu desemn! A cetí... o, eu am aşa frumoase cărţi! A lucrá... ah! ce bucurie! Apoi voiu merge la biserică, voiu ascultá la serbătorile cele mari frumoasele cântări.

„Dar' nu, s'a sfĕrşit, mai mult eu nu voiu mai audí sunetele clopotelor, eu nu voiu mai merge la biserică. Pentru ce sĕ-mi fac ilusiuni? Mai bine sĕ mĕ cuget la realitate. Eu sunt morboasă, foarte morboasă, ah! eu atâta sufĕr, dar' cu graţia lui Dumneḑeu eu voiu merge până la ţinta mea cu aceleaşi simţeminte pre cari le am aḑi. Oh! da, eu sufĕr, dar' toate suferinţele mele le ofer mântuitoriului nostru. De ar putè baremi oferirea atâtor miserii sĕ-mi câştige iertarea pĕcatelor vieţei mele.“

5 Ianuariu.

„Dumneḑeul meu ce timp! Soarele nu mai apare. Singură şi tristă eu visez la viitoriul meu. Cum va fí acela? Dumneḑeul meu, câte odată mie mi-e frică. Ah! eu mĕ lipsesc aşa de mult încă la cele pămĕnteşti. Îndură-te spre mine Doamne şi ajută-mĕ, nu mĕ lăsă sĕ mai vĕd pe mamă-mea plângênd, ci du-mĕ la soru-mea în ceriu. Oh! da, ceriul, cât trebue sĕ fie de frumos“.

(Va urmá.)

Conjuraţiune contra ţarului. O depeşă sosită din *Odessa* spune, că acolo mai ḑilele trecute s'au întêmplat mai multe deţineri. Se vorbeşte, că poliţia a dat de urmele unei societăţi secrete, care aveá de scop a atentá la vieaţa ţarului, cu ocasiunea călĕtoriei ce acesta projectasă pe vară la Krim.

O petrecerea de vară se va arangiá prin corpul înveţatoresc şi junimea studioasa la 8 August st. n. a. c. în comuna Vetés cu ocasiunea adunărei generale a *„Reuniunei inv. gr. cat. din a Diach. părţilor Sătmărene“*. Preţul de intrare de persoană 80 cr., de familie 2 fl. v. a. — Venitul curat este destinat în favorul casei reuniunei şi şcolei gr. cat. din Vetés. — Inceputul la 8 oare seara.

Tinerimea studioasă din Selişte învită la „Petrecerea cu joc“ ce o va arangiá Joi în 20 Iulie — 1 August (sft. Ilie) a. c. în grădina şcoalei din Selişte. Începutul la 12 oare m. Preţul de întrare: de persoană 1 coroană; de familie 2 coroane. Venitul curat este destinat fondului menit pentru ajutorarea studenţilor seraci din loc. La cas de timp nefavorabil petrecerea se va ţinè în sala şcoalei din Sĕlişte.

De la „Asociaţiunea Transilvană“.

Nr. 256. — 1895.

Concurs.

Pentru ocuparea unui post:

1. de învĕţătoriu (învĕţătoare) ordinariu, şi
2. de învĕţătoare pentru lucrul de mână la şcoala civilă de fete a „Asociaţiunii transilvane pentru literatura română şi cultura ppporului român“ din Sibiiu, cu începere de la 1 Septembre a. c. n. prin aceasta se escrie concurs.

Doritorii de o ocupá postul de sub p. 1), au sĕ presinte următoarele documente:

a) atestat de botez;

b) document despre cualificaţiunea cerută prin legea statului pentru ocuparea posturilor de învĕţători (învĕţătoare) ordinari la şcoale civile;

c) o arĕtare despre studiile pregătitoare şi despre ocupaţiunea de până acum;

d) arĕtarea specialităţii pentru care sunt pregătiţi; cu deosebire

e) sĕ dovediască, că posed perfect *limba română şi limba germană* în vorbire şi scriere.

Cunoaşterea şi capabilitatea de a propune perfect limba germană se consideră ca condiţiune absolută pentru conferirea acestui post.

Concurentul, care va fí ales învĕţătoriu (învĕţătoare) ordinariu se obligă a propune până la maximul de 30 oare pe sĕptĕmână.

Ear' pentru postul de învĕţătoare pentru lucrul de mână sĕ se recere afară de atestatele de sub p. a, b, şi c, de mai sus, încă şi producerea unui atestat în regulă despre cunoştinţa în teorie şi praxă a lucrului de mână femeesc.

Învĕţătoriul ordinariu, până când e provisoriu, va primí salariu anual de 700 fl. şi 150 fl. bani de cuartir, ear' învĕţătoarea până când e provisoriă, va primí salariu anual de 400 fl. şi întreaga intreţinere în internat, — devenind definitivi, învĕţătoriul ordinariu primeşte salariu anual de 900 fl. şi 200 fl. bani de cuartir şi tot la 5 ani de serviciu câte 100 fl. adaus cuincuenal la salariu. Ear' învĕţătoarea ordinară definitivă va primí salariu anual de 600 fl., întreaga întreţinere în internat şi cuincuenalii ca învĕţătorii. Salariul se solveşte în rate lunare anticipative, ear' întreţinerea în internat este numai pentru persoana sa.

În fine, învĕţătoarea pentru lucrul de mână, care încă are sĕ propună până la 30 oare pe sĕptĕmână, are remuneraţiune anuală de 300 fl., solviţi de asemenea în rate lunare anticipative, pre cum şi întreaga întreţinere în internat earăşi numai pentru persoana sa, avênd însĕ a dá directoarei mână de ajutoriu şi la alte agende ale internatului.

Concursele însoţite de documentele numite mai sus sĕ se presinte subsemnatului comitet până la 15 August n. a. c.

Sibiiu, din şedinţa comitetului Asociaţiunei Transilvane, ţinută la 13 Iuliu 1895.

I. Hannia membru comitet. — *Z. Boiu* secretariu.

Literatură, artă şi ştiinţă.

Die Aromunen, *ethnographisch-philologisch-historische Untersuchungen über das Volk der sogenannten Makedo-Romanen oder Zinzaren* este titlul unui op de mare importanţă al eruditului profesor **Gustav Weigand** de la universitatea din *Lipsca*. Volumul prim *„Land und Leute“* care are 334 pagine conţine 8 ilustraţiuni frumoase pe carton şi o cartă etnografică a părţilor sud-vestice ale peninsulei balcanice.

Convorbiri literare, apar la I-a fie-cărei luni la *Bucureşti*. Nr. 7 al anului XXIX are următoriul sumariu: La moartea lui Leconte de Lisle (poesie) de Stefan Cruceanu. — Scrisori din 1875 şi 1876 de V. Alexandri. — Fĕt-frumos şi mândra lumii (poveste) I. T. Mera. Un manuscris din secolul XVII de Michail V. Demetrescu. — Scrisori din Anglia de Tereza Stratilescu. — Cronică literară: „Lumina Asiei“ de Edwin Arnold (trad. de Grigore Joilav) com. de I. S. F. — Din cugetările lui Leopardi, de M. Strajanu. — Înnoptare (poesie) de N. Mihăescu. — Se teme (poesie), de Mihail Dragomirescu. — Revista publicaţiunilor.

Mai nou.

Presa francesă despre Maghiari.

Marele ḑiar parisian *„La Patrie“* (organe de la défense nationale) publică în nrul sĕu de la 19 Iuliu un călduros articol în favorul nostru şi foarte aspru contra maghiarilor. Articolul este scris de *Cornel Scipio Axente.*

„Procese de presă fără întrerumpere, într'un an câte 24 procese la un ḑiar, („Dreptatea“ nota Red.) inchideri în massă, espatrieri, esilări, acestea sunt fructele liberalismului maghiar.“ Aşa ḑice autorul, ear' la sfîrşit espune, cum interventiunea Europei într'un astfel de stat, care devine periculos pentru pacea generală, este absolut legitimă şi necesară.

Însemnăm aici, că articolul din *„L'Estafette“* pre care l'am anunţat în numĕrul 150, încă a fost scris de d. C. S. Axente.

Serviţiul telegrafic

Budapesta, 27 Iuliu, 10 oare 25. m.

Guvernul şi congresul naţionalităţilor.

(Telegr. coresp. nostru partic.) Ulterior am aflat, că eri s'a ţinut un consiliu de ministri. Unicul object al consiliului ar fí fost congresul naţionalităţilor.

Serviţiul telefonic.

Budapesta, 27 Iuliu n.

Regele Carol la Împĕratul-Rege.

Din Bucureşti se telegrafează, că regele Carol va plecá Vineri (2 August) la scăldile din *Ragaz*. La re'ntoarcerea sa, care va fí prin primele ḑile ale lui Septembre, va ventí pe la Ischl, unde va face o visită Împĕratului-rege Francisc Iosif. Visita aceasta se aduce în combinaţie cu stările politice din Orient.

Stări serioase.

„Vossische Zeitung“ din Berlin scriind despre cele ce se petrec în Bulgaria ḑice: Stările sunt foarte serioase. Ele trebue cumpenite cu cumpĕt şi sânge rege. E fără îndoială, că interesele Austro-Ungariei în Bulgaria sunt simţitor atacate şi Germania trebue sĕ ajute oare-cum pe confederata sa.

Preşedintele Faure în Rusia.

Se telegrafează din *Paris,* că preşedintele republicei, *Faure,* va întreprinde o călĕtorie în Rusia, pentru de a visitá pe ţarul. Faure nu va trece prin Germania, ci va călĕtorí pe mare încungiurând Germania. Aceasta călĕtoriă încă se aduce în legătură cu stările din orient.

Presa maghiară şi congresul naţionalităţilor.

Ḑiarele maghiare se ocupă şi aḑi mult cu plănuitul congres al naţionalităţilor. *„Magyar Hirlap“* de esemplu scrie earăşi un prim-articol în această cestiune. Ea ia pe rênd pe toţi ministri, începênd cu Tisza Kálmán, şi ḑice că toţi au fost prea cu consideraţiuni faţă de naţionalităţi. Numai despre Szapáry, ḑice ca totuşi a făcut ceva.

Invitare la abonament.

Începênd cu 1 Iuliu st. v. *prețul de abonament al diariului „Dreptatea“* s'a **redus** de **la 12 fl. la 10 fl. pe an.**

Astfeliu manținênd ținuta noastră cea vechiă, calmă, solidă și objectivă întru toate, susținênd toate legăturile noastre cari până acum ni-au făcut posibil de a dá în mâna cetitorilor diariul celor mai proaspete informațiuni, vom face acum, ca diariul nostru sě fie și cel mai eftin cel mai ușor de abonat.

Cât despre timpul apariției, »Dreptatea« va apărê și mai departe în fie-care di de lucru la amiadi.

După acestea învităm la abonament cu următoarele prețuri:

Pentru monarchiă:

Abonamentul anual costă	fl. 10·—
„ semestral	„ 5·—
„ treilunar	„ 2·50
„ lunar	„ 0·85

Pentru România și străinătate:

Abonamentul anual costă	Frci 37·—
„ semestral	„ 18·50

Abonații vechi sunt rugați a se provocá la numĕrul sub care au primit până acum foaia, ori sĕ lipească adresa pe cuponul mandatului.

Abonenții noi sunt rugați a scrie adresa corect și legibil.

Abonamentele se fac mai cu înlesnire prin m a n d a t e p o s t a l e. Domnii abonați sunt rugați a însemná pe cuponul mandatului timpul pentru care trimit abonamentul.

Amintim și la acest loc, că diariul nostru se va trimite numai acelor abonați, cari au s o l v i t î n a i n t e abonamentul și numai pre acel timp pre care au solvit.

Abonamentele se trimit la adresa administrațiunei diariului „Dreptatea“ în T i m i ș o a r a, (Temesvár, Zápolyagasse,) Nr. 41.

Redacțiunea și Administrațiunea diariului „Dreptatea“.

Prețurile bucatelor din piața Timișoarei.

De la 25 Iuliu 1895.

După notările societății „Lloyd“ din Timișoara.

Grâu, greutatea cualit. 78 chil.	per 100 chil.	5.85—5.90
Grâu, greutatea cualit. 79 chil.	per 100 chil.	5.90—5.95
Sĕcară, greutatea cualit.	per 100 chil.	4.60—4.70
Orz, greutatea cualit.	per 100 chil.	6.00—6.10
Ovĕs, vênturat per 100 chil.		6.40—6.50
Cucuruz, nou per 100 chil.		5.70-5.75

Bursa de Budapesta din 25 Iuliu 1895.

Datoriă de stat:

Renta de aur ung. 100, 500, 1000 (sc. de d.)	5%	123.50
„ „ „ „ 10.000 „	4%	—.—
„ „ coroane ung. „	4%	99.50
Obl. căilor fer. orient. 1876 „	5%	126.75
„ „ „ de stat, 1889, aur. „	$4^1/_2$	129.—
„ „ „ „ „ „ arg. „	$4^1/_2$	101.75
Obl. cu premii ung., din 1870, 100 fl. buc.		140.50
„ „ „ „ „ „ 50 „ „		140.—
Obl. de desdaun. regal., am., ung. (sc. de d.)	$4^1/_2\%$	100.75
„ „ „ „ croate „	$4^1/_2\%$	102.50
Bonuri rur. ung. „	4%	96.25
„ „ croate „	4%	97.—
Obl. regul. Tisei (Seghedin)	4%	143.75
„ hipot. croate, 100	5%	—.—
Asemnatele cas. de stat. 6 luni 100		—.—
Datoria de stat. com., hărtiă, Mai-Oct.	$4^2/_{10}$	98.75
„ „ „ „ „ Febr.-Aug.	$4^2/_{10}\%$	98.75
„ „ „ „ arg. Jan.-Jul.	$4^2/_{10}\%$	98.50
„ „ „ „ „ Apr.-Nov.	$4^2/_{10}\%$	98.50
Renta de aur austr. (sc. de d)	4%	122.50
„ în coroane		98.50
Datoria de stat austr. 1854. 250 fl.	4%	149.—
„ „ „ „ 1860. 500 „	5%	147.50
„ „ „ „ 1860. 100 „	5%	158.25
„ „ „ „ 1864. 100 „		198.—
„ „ „ „ 1864. 50 „		198.—
Obl. oraș. Budapesta 1890	$4^1/_2\%$	100.15
Obl. c. fr. bulg.	6%	122.—
„ cu prem. sêrb. 100 fr.	3%	40.—
„ „ „ „ „ „ (stamp. austr.)	3%	40.75
„ soc. p. reg. Temeș-Bega	5%	104.—

Scrisuri fonciare.

„Albina“, inst. de econ 5%	100.75
Banca civ. de credit Arad 5% 40 ani	101.—
„ „ „ „ „ 5%	101.—
„ „ „ „ „ $5^1/_2\%$	100.50
„ de credit ardeleană 5%	101.—
„ „ „ „ $4^1/_2\%$ 40 ani	99.—
„ „ „ „ $4^1/_2\%$ 50 ani	98.50
„ credit fonc. din Sibiiu 5%	102.25
„ „ „ „ „ $5^1/_2\%$	—.—
„ „ „ „ „ 6%	—.—
„ „ „ „ „ $4^1/_2\%$ em. VI.	100.50
„ gen. din Sibiiu 110 5% 31.3 ani	—.—
„ „ „ „ 106 5% 40 ani	—.—
„ „ „ „ III emis 5%	102.25
„ „ „ „ IV emis. $4^1/_2\%$	100.50
„ I. de credit din Timișoara 5%	102.—
„ I. „ „ „ „ $4^1/_2\%$	99.50
Împrumut. băncii ung. hipotec. 4%	128.50

S'a tipărit în tipografia Heinrich Uhrmann în Timișoara.